

УДК 373.51

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.307820>

Ганна Твердохліб, кандидат педагогічних наук, докторант
кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ЦИФРОВЕ ЧИТАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ТРЕНД

У статті розглянуто особливості цифрового читання, що визначено як процес читання цифрових текстів за допомогою електронних пристроїв, таких як електронні книги, комп'ютери чи смартфони. Досліджено вплив електронних текстів на розвиток особистості. Виявлено, що цифрове читання вимагає спеціальних розширених навичок, таких як пошук і навігація, опрацювання великих обсягів тексту та критичне оцінювання інформації. Акцентовано на тому, що за допомогою цифрових технологій у користувачів є постійний доступ до широкого спектра джерел інформації та швидкої обробки даних. Визначено проблеми, що виникають під час цифрового читання, а саме відволікання і потреба в постійній багатозадачності, які можуть вплинути на якість уваги та пам'яті. З'ясовано нові форми та методи роботи з текстами, як електронними, так і друкованими, а також нові підходи до цифрового читання.

Ключові слова: цифровізація; освіта; читання; електронний текст; електронні книги; цифрове читання.

Літ. 14.

**Hanna Tverdokhlib, Ph.D. (Pedagogy), Doctoral of the
Education and Innovative Pedagogy Department,
Hryhoriy Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University**

DIGITAL READING AS A MODERN EDUCATIONAL TREND

The article examines the features of digital reading, which is defined as the process of reading digital texts using electronic devices such as e-books, computers or smartphones. The influence of electronic texts on personal development is investigated. It is found that digital reading requires special advanced skills, such as search and navigation, processing large amounts of text and critical evaluation of information. It is emphasised that digital technologies provide users with constant access to a wide range of information sources and fast data processing. The problems that arise during digital reading are identified, namely distraction and the need for constant multitasking, which can affect the quality of attention and memory.

The necessary skills and abilities for effective digital reading are described: skills of searching for information on the Internet; skills of converting information from one format to another; skills of critical evaluation of information; skills of searching for books in electronic libraries, catalogues, repositories, online stores, etc.; skills of exchanging information on the Internet (web forums, social networks, groups in messengers, etc.).

Examples of popular search engines are given: Google, Microsoft Bing, Baidu, DuckDuckGo, Ask, Naver, AOL, Seznam, Ecosia, and others. Information is provided on the use of digital libraries, catalogues, repositories, online stores, etc. New forms and methods of working with texts, both electronic and printed, as well as new approaches to digital reading are explored. Recommendations and advantages of e-books are given: compactness and practicality, wide selection, convenient settings, energy saving, eye comfort, etc. Techniques for effective reading of electronic texts are presented.

Keywords: digitalization; education; reading; electronic text; e-books; digital reading.

Постановка проблеми. Динамічні темпи розвитку технологій та інновації за останні десятиліття надали великі можливості для доступу до інформації, спілкування і творчості. Зростаюча кількість комп'ютерних екранів та планшетів у школах і вдома означає, що досвід навчання грамоти дітей і підлітків, від оповідань до читання складніших розповідей та інформаційних текстів, стає все більш цифровим. Виникла проблема визначення відмінностей між цифровим та друкованим читанням і їхнього впливу на розвиток читацької грамотності здобувачів.

Дослідження показують, що діти віком до восьми років проводять в середньому 2,5 години на день за екранами медіа, з них 35 % – за мобільними пристроями. Для порівняння, згідно з тими ж дос-

лідженнями, діти цього віку витрачають лише близько 30 хвилин на день на читання друкованих книжок або взаємодію з ними. Це означає, що діти нині приділяють екранним текстам майже в п'ять разів більше часу, ніж друкованим. У зв'язку з цим науковці почали вивчати вплив цифрового тексту на розвиток читацьких навичок дітей.

Взаємодія з текстом на цифрових пристроях, включаючи електронні книги й інтерактивні програми з динамічними візуальними ефектами, привабливими елементами та іграми, створює потенційно сприятливе середовище для раннього розвитку читацької грамотності. Проте раннє знайомство з цифровим форматом читання може суттєво вплинути на мовленнєвий розвиток дітей, їхнє сприйняття інформації. Якщо основна взаємодія з елект-

ронним текстом відбувається візуально через екран, через інтерактивні елементи, то діти сприймають цифрове читання як розважальні або ігрові активності, що вимагає лише поверхової обробки інформації та пасивної уваги. Тому спосіб взаємодії дітей з цифровими медіа може стати визначальним фактором їхнього підходу до цифрового читання в майбутньому. Це підкреслює важливість розуміння, які саме функції та досвід можуть сприяти концентрованому, зосередженому читанню як у цифровому, так і в традиційному форматі.

Отже, раннє читання цифрових текстів впливає на мовлення дітей та їх досвід читання як негативно, так і позитивно.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Аналіз досліджень наукової літератури свідчить про значний інтерес до проблеми цифрового читання та його вплив на розвиток особистості. Зазначимо, що про важливість читання наголошується в Стратегії розвитку читання на 2021–2025 роки “Читання як життєва стратегія” [10]. Під читанням у Стратегії розуміють читання книг у будь-якому форматі: друкованому або електронному. Звертається увага на популярність читання текстів у соціальних мережах або на платформах, але користувачі не готові до критичного сприймання інформації, знижується концентрація уваги тощо.

Проблему читацької грамотності в Україні вивчали Н. Бондаренко [2], В. Вишківська [3], І. Гавриш [1], О. Гич [4], О. Гоголенко [5], О. Ілішова [3], О. Ісаєва [6], В. Кизилова [7], Л. Піскозуб [9], Є. Прокоф'єв [3], Т. Собченко [14], Н. Смолянюк [14], Л. Ткаченко [11] та інші; у контексті вивчення іноземних мов: Д. Король [8], І. Постоленко [8] та інші; цифровізацію читання в галузі книгорозповсюдження розвинутих країн: В. Шуайтянь [12], L. Annisette, K. Lafreniere [13] та інші; огляд електронних, цифрових та віртуальних бібліотек Л. Підкозуб [9] та інші.

Науковці визначили відмінності щодо процесу читання тексту з екрана та на папері. L. Annisette, K. Lafreniere висловили занепокоєння тим, що збільшення взаємодії з цифровими текстами, які заохочують до швидкого читання, багатозадачності та фрагментарної уваги, сприяють більш поверховому підходу до цифрового читання [13]. Це є наслідком відмінностей у методології, таких як варіації у представленні тексту чи оцінках розуміння, або відмінності у тому, які фактори, пов'язані з читанням, обрано як фокус дослідження. Дослідники порівнювали читання друкованого тексту на папері та з екрана. Було з'ясовано, що коли тексти були великого обсягу, то респонденти надають перевагу друкованому тексту, а коли навпаки, короткі – то електронному. Але, незважаючи на високу продуктивність роботи з друкованими виданнями, респонденти назвали більше переваг щодо цифрових

текстів. Таким чином, збільшення читачів електронних текстів на телефонах, планшетах або комп'ютерах підкреслює для науковців, педагогів та вчителів значущість цифрового читання в освітньому процесі.

Метою статті є вивчення особливостей цифрового читання та дослідження його впливу на розвиток особистості.

Виклад основного матеріалу. Читання – це один із видів мовної діяльності, яка розвивалася разом із технологіями протягом тисячоліть. Історично знайомство починалося із друкованої книги, її фізичним форматом обкладинок і паперових сторінок. Сьогодні електронні тексти чи документи можна читати без паперу, що підтримується такими технологіями, як цифрове (або електронне) читання.

Цифрове читання – це процес читання цифрових текстів за допомогою електронних пристроїв, таких як електронні книги, комп'ютери чи смартфони. Під час цифрового читання у користувача є доступ до інформації, яка подана в різних форматах: текст, гіпертекст, зображення, відео або анімації. Тому цифрове читання вимагає спеціальних розширених навичок, таких як пошук та навігація, аналіз і синтез інформації, його критичне оцінювання тощо.

Оскільки у користувачів є постійний доступ до великого обсягу інформації, що розміщена в Інтернеті, виникають проблеми, а саме: відволікання від змісту інформації, потреба в постійній багатозадачності, що впливає на якість уваги і пам'яті. Для подолання зазначених проблем необхідні нові форми та методи роботи з текстами – як електронними, так і друкованими, а отже, нові підходи цифрового читання [8].

Для ефективного цифрового читання, коли електронні книги подані у різних форматах (PDF, HTML або ePUB), необхідна навичка сформованості комп'ютерної грамотності:

- 1) пошуку інформації в Інтернеті (або навігації вебсторінками);
- 2) перетворення інформації з одного формату на інший, наприклад, перетворення текстової інформації на анімацію, або зображення на текст тощо;
- 3) критичної оцінки інформації (наприклад, оцінка достовірності інформації на вебсторінці та оцінка якості коментаря із соціальної мережі тощо);
- 4) уміння пошуку книг в електронних бібліотеках, каталогах, репозитаріях, інтернет-магазинах тощо;
- 5) уміння обмінюватися інформацією в Інтернеті (наприклад, вебфоруми, соціальні мережі, групи в месенджерах тощо).

Так, для пошуку інформації в Інтернеті використовують пошукові системи (Google, Microsoft Bing, Baidu, DuckDuckGo, Ask, Naver, AOL, Seznam,

Ecosia та інші). За допомогою ключових слів можна знаходити певний електронний текст, файли певних форматів, відео, зображення тощо.

Для критичної оцінки інформації використовують стратегії медіаграмотності, які допомагають перевірити правдивість інформації, достовірність сайтів, розпізнавання фейків тощо.

Електронні бібліотеки надають доступ до електронних версій книг, журналів, збірок тощо. Цифрові бібліотеки складаються із сукупності цифрових ресурсів, які були створені в цифровому форматі або були перетворені з друкованої форми на цифрову. Доступ до цих ресурсів надається через комп'ютерну мережу. Такі бібліотеки мають багато переваг у тому, що можуть оновлюватися щодня та миттєво надавати доступ користувачам. Крім того, вони не мають фізичних обмежень, можуть зберігати більше інформації та пропонувати доступ до кількох ресурсів одночасно.

Цифрові бібліотеки можуть істотно відрізнитися за розміром, обсягом і призначенням, підтримуватися установами, організаціями або навіть окремими особами. Надпопулярними є електронні бібліотеки e-bookua.org.ua, libruk.in.ua, chtyvo.org.ua, javalibre.com.ua, ukrlib.lviv.ua та інші.

Репозитарії – цифрова колекція книг. Найчастіше книги у ньому зберігаються у вигляді файлів. У репозитарії розміщують дисертаційні та магістерські роботи, монографії, автореферати, наукові збірки тощо. Наприклад, Philosophy Documentation Center – ресурс, який забезпечує доступ до наукових матеріалів з прикладної етики, філософії, релігієзнавства та суміжних дисциплін; астрофізична інформаційна система НАСА – репозитарій публікацій з астрофізичної тематики, один із найбільших у світі. Репозитарії програмного забезпечення: GitLab, GitHub, Bitbucket та інші.

Amazon є яскравим прикладом інтернет-магазину. Тут можна придбати улюблені книги в цифровому форматі, які також дешевші, ніж друковані. Крім того, користувачі можуть легко їх читати на своїх портативних пристроях.

Цифрова трансформація освіти змусила переоцінити поняття “читацька грамотність” та “текст”. Традиційно текст визначають як групу речень, об'єднаних між собою темою, головною думкою та граматично. З текстом ми зустрічаємося в книгах, журналах, газетах та інших джерелах. Сьогодні текстом визнається набагато більше, ніж написані слова чи зображення. За допомогою цифрових технологій розширилися типи текстів, з якими здобувачі постійно зустрічаються під час навчання. Особливої уваги заслуговують електронні книги.

Електронні книги (e-books) – це версії книг у цифровому форматі. Вони зроблені у зручному форматі для читання на електронних пристроях, таких як електронні книги, планшети, смартфони та

комп'ютери. Електронні книги можна придбати в інтернет-магазинах, наприклад, Bookclub, Knizhki та інші. При читанні електронних книг важливо використовувати стратегії активного читання, такі як створення нотатків, маркування тексту, ставлення на паузу тощо.

Електронні книги мають низку переваг перед паперовими:

- компактність та практичність: електронні книги мають мінімальний розмір і маленьку вагу, що робить їх зручними для перенесення;

- широкий вибір: можна завантажити велику кількість книг;

- зручні налаштування: є можливість регулювати розмір шрифту, яскравість екрана, а на деяких моделях – підсвічування;

- економія енергії: використовується електронне чорнило, завдяки якому букви на екрані нагадують звичайні друковані літери. Такий дисплей не випромінює світло. Ця технологія електронного чорнила забезпечує колосальну економію заряду пристрою, оскільки енергія споживається лише в моменти перегортання сторінок;

- комфорт для очей: завдяки принципу формування зображення за рахунок відбитого світла, екран електронної книги більш комфортний для очей і не так втомлює зір, на відміну від звичайного дисплея.

Для ефективного читання електронних книг використовують певні техніки, які допомагають зосередитися на поданій інформації та поліпшують розуміння тексту:

- використання параметрів налаштування електронних книг: функції для підсвічування тексту, команди для пошуку слів, зміна розміру шрифту тощо;

- створення нотатків: під час читання є можливість маркувати текст, підкреслювати головне, складати короткий план або робити коментарі;

- використання візуальних допоміжних засобів: діаграми, графіки та зображення для кращого розуміння і запам'ятовування інформації;

- читання вголос, яке може допомогти краще зосередитися на матеріалі та поліпшити розуміння тексту;

- можливість робити перерви, що допомагає запобігти втомі та збільшити концентрацію уваги на тексті.

Сучасні цифрові платформи та ресурси надають великі можливості для ефективного цифрового читання. Наявні можливості браузерів дають змогу гнучко налаштувати режим перегляду тексту та медіа на сторінках відповідно до індивідуальних потреб і вподобань користувача. Одним із таких інструментів є “Засіб занурення в текст” (також Immersive Reader) у браузері Microsoft Edge. За замовчуванням він доступний у найновіших вер-

сіях браузера. Цей інструмент надає користувачам розширені можливості для налаштування параметрів відображення вмісту вебсторінок, таких як налаштування розміру тексту, стовпців, вибору шрифтів, фону тощо. Також цей режим блокує рекламу та інші зайві елементи зі сторінки аби не відволікатися від читання наукової статті чи новин. При цьому зберігається форматування зображень.

Загалом інструмент поділений на три основні розділи: читання вголос, параметри тексту та параметри читання. Функція “Прочитати вголос” може озвучувати текст різними мовами, різними голосами (по декілька голосів для кожної з мов) та з різною швидкістю, тож будь-хто може налаштувати автоматичне читання під свої вподобання.

У вкладці “Параметри тексту” можна налаштувати розмір тексту – збільшити або зменшити інтервал (збільшений інтервал може збільшити швидкість читання), обрати інший шрифт, ширину стовпця та колір сторінки – від світлої та різнокольорової, до темної.

Вкладка “Параметри читання” допоможе сфокусуватися на уривку тексту – одному чи декількох – затемнюючи при цьому всі інші рядки тексту сторінки. Іншомовні сторінки можна перекладати за допомогою вбудованого перекладача – без необхідності використовувати сторонні сервіси чи розширення.

При читанні онлайн-сторінок варто правильно налаштувати розмір тексту. Загалом, рекомендується так налаштувати відображення тексту: розмір шрифту має бути 16–18 кегль для основного тексту; висота рядка – в 1,5 раза більша за розмір шрифту; довжина рядка має становити від 50 до 75 символів. Для екранів краще використовувати шрифти без засічок, такі як Arial або Verdana – вони виглядають чіткіше на цифрових дисплеях і легше сприймаються оком. Важливо також встановити високий контраст між текстом і фоном, наприклад, чорний текст на білому тлі. При цьому варто уникати використання складних візерунків або зображень як фону, віддаючи перевагу однотонним кольорам. Вирівнювання тексту по лівому краю є найбільш природним для читання у більшості мов, включаючи українську. Так очам буде легше знаходити початок кожного нового рядка, що особливо важливо при тривалому читанні.

Таким чином, навчання цифрового читання є складним процесом, який потребує певних умов, формування спеціальних навичок, наявність ефективних форм та технік читання електронних текстів. А популярність цифрового читання вказує на формування зазначених навичок вже з дошкільної освіти. До перспективних подальших розвідок у цьому напрямі визначено розробка технології формування навичок цифрового читання в межах дисциплін мовної освітньої галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук Ю., Гавриш І. Якість освіти в контексті постнекласичної парадигми як відповідь на виклики сьогодення. *Вісник НАПН України*. 2021. В. 3(2), С. 2–9. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-11-4>.
2. Бондаренко Н. Читацька грамотність українського учнівства: акценти PISA – 2018. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 2. С. 95–103.
3. Вишківська В., Прокоф'єв Є., Лішова О. Технологія проєктування освітнього процесу: аналіз теоретичних передумов і алгоритм реалізації. *Молодь і ринок*. 2024. № 3/223. С. 86–91. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308/634.2024.301907>
4. Гич Г. Нова читацька практика учнів у технологічному полі сучасної шкільної освіти. *“Вересень”*. 2021. Вип. 4 (91). С. 55–63.
5. Гогулєнко О. Вплив засобів масової інформації на формування читацької культури підростаючого покоління. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. № 38. Том 3. С. 41–44.
6. Ісаєва О. Вивчення літератури в цифрову епоху: про реалії сьогодення і перспективи в майбутньому. *Всесвітня література в школах України*. 2016. № 1 (415). С. 3–8.
7. Кизилова В. Читацька грамотність як освітня мета сучасного цифрового суспільства. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 16–18 березня 2023 р.). Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди. 1162 с., С. 777–780.
8. Король Д., Постоленко І. Цифрове читання VS. Читання на папері у контексті вивчення англійської мови. *Сучасні філологічні дослідження: традиції та інновації* : матеріали V Всеукр. студ. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Умань, 17 берез. 2023 р.). Умань : Візаві. 2023. 497 с. С. 243–246.
9. Піскозуб Л. Засоби популяризації книг у цифрову епоху. VI Тикторівські читання “Видавничка справа в Україні: на перехресті традицій та інновацій” : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 20–21 травня 2021 року. Львів : Українська академія друкарства, 2021. С. 113–116.
10. Стратегія розвитку читання на 2021–2025 роки “Читання як життя стратегія”. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34027.pdf> (дата звернення: 04.06.2024).
11. Ткаченко Л. Шляхи розбудови ефективного освітнього середовища початкової школи у період воєнного стану. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., Харків : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2023. С. 986–987.
12. Шуайтян В. Цифровізація читання як стимул інноваційної діяльності в галузі книгорозповсюдження у КНР. *Вісник Книжкової палати*. 2023. В. 8. С. 41–46.
13. Annisette L., Lafreniere K. Social media, texting, and personality: A test of the shallowing hypothesis. *Personality and individual differences*. 2017. В. 115, С. 154–158.
14. Bashkir O., Sobchenko T., Smolianiuk N. The creation of inclusive educational space in higher educational institutions of Ukraine: teachers experience analysis. *Молодь і ринок*. № 4/224. 2024. С. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.300282>

REFERENCES

1. Boichuk, Yu. & Havrysh, I. (2021). Yakist osvity v konteksti postneklasychnoi paradyhmy yak vidpovid na vyklyky sohodennia [The quality of education in the context of the post-nonclassical paradigm as a response to the challenges of today]. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*. Vol. 3 (2), pp. 2–9. DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-11-4>. [in Ukrainian].
2. Bondarenko, N. (2020). Chytatska hramotnist ukrainskoho uchnivstva: aktsenty PISA – 2018 [Reading literacy of Ukrainian students: PISA 2018 emphasis]. *Ukrainian Pedagogical Journal*. No. 2. pp. 95–103. [in Ukrainian].
3. Vyshkivska, V., Prokofiev, Ye. & Ilshova, O. (2024). Tekhnolohiia proiektuvannia osvitnoho protsesu: analiz teoretychnykh peredumov i alhorytm realizatsii [Technology for designing the educational process: analysis of theoretical prerequisites and algorithm of implementation]. *Youth & market*. No. 3 (223). pp. 86–91. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308/634.2024.301907> [in Ukrainian].
4. Hych, H. (2021). Nova chytatska praktyka uchniv u tekhnolohichnomu poli suchasnoi shkilnoi osvity [New reading practice of students in the technological field of modern school education]. “*September*”. Vol. 4 (91). pp. 55–63. [in Ukrainian].
5. Hohulenko, O. (2019). Vplyv zasobiv masovoi informatsii na formuvannia chytatskoi kultury pidrostaiuchoho pokolinnia [The influence of mass media on the formation of the reading culture of the younger generation]. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology*. No. 38. Vol. 3. pp. 41–44. [in Ukrainian].
6. Isaieva, O. (2016). Vyvchennia literatury v tsyfrovu epokhu: pro realii sohodennia i perspektyvy v maibutnomu [Studying Literature in the Digital Age: About the Realities of the Present and Prospects for the Future]. *World Literature in Ukrainian Schools*. No. 1 (415). pp. 3–8. [in Ukrainian].
7. Kyzyl'ova, V. (2023). Chytatska hramotnist yak osvitnia meta suchasnoho tsyfrovoho suspilstva [Reading literacy as an educational goal of the modern digital society]. *Psychological and Pedagogical Problems of Higher and Secondary Education in the Context of Modern Challenges: Theory and Practice: Materials of the VII International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, 16–18 March 2023)*. H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. pp. 777–780. [in Ukrainian].
8. Korol, D. & Postolenko, I. (2023). Tsyfrove chytannia VS. Chytannia na paperi u konteksti vyvchennia anhliiskoi movy [Digital reading vs. Reading on paper in the context of English language learning]. *Modern philological research: traditions and innovations: materials of the V All-Ukrainian student scientific and practical conf. Internet conference (Uman, 17 March 2023)*. Uman. Vizavi. 497 p., pp. 243–246. [in Ukrainian].
9. Piskozub, L. (2021). Zasoby populiaryzatsii knyh u tsyfrovu epokhu [Means of promoting books in the digital age]. VI Tiktor's Readings “Publishing in Ukraine: at the Crossroads of Tradition and Innovation” : materials of the International Scientific and Practical Conference on 20–21 May 2021. Lviv: Ukrainian Academy of Printing. pp. 113–116. [in Ukrainian].
10. Stratehiia rozvytku chytannia na 2021–2025 roky “Chytannia yak zhyttieva stratehiia” [Reading Development Strategy for 2021–2025 “Reading as a Life Strategy”]. Available at: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34027.pdf> (Accessed 04 June 2024). [in Ukrainian].
11. Tkachenko, L. (2023). Shliakhy rozbudovy efektyvnoho osvitnoho seredovyshcha pochatkovoï shkoly u period voiennoho stanu [Ways to develop an effective educational environment in primary schools during martial law]. *Psychological and Pedagogical Problems of Higher and Secondary Education in the Context of Modern Challenges: Theory and Practice: Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference, Kharkiv: H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University*. pp. 986–987. [in Ukrainian].
12. Tshuaitian, V. (2023). Tsyfrovizatsiia chytannia yak stymul innovatsiinoï diialnosti v haluzi knyhorozpovsiudzhennia u KNR [Digitalisation of reading as a stimulus for innovation in book distribution in China]. *Bulletin of the Book Chamber*. Vol. 8. pp. 41–46. [in Ukrainian].
13. Anisette, L. & Lafreniere, K. (2017). Social media, texting, and personality: A test of the shallowing hypothesis. *Personality and individual differences*. 2017. Vol. 115, C. 154–158. [in English].
14. Bashkir, O., Sobchenko, T. & Smolianiuk, N. (2024). The creation of inclusive educational space in higher educational institutions of Ukraine: teachers experience analysis. *Youth & market*. No. 4/224. 2024. pp. 16–20. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.300282> [in English].

Стаття надійшла до редакції 04.07.2024

“Почніть робити те, що потрібно. Потім робіть те, що можливо. І ви раптом виявите, що робите неможливе”.

Святий Франциск Ассізьський
італійський християнський чернець

“Наша найбільша слабкість полягає в тому, щоб здаватися. Найнадійніший спосіб досягти успіху – це спробувати ще раз”.

Томас А. Едісон
американський науковець, винахідник

